

Stöd till tillväxt och sysselsättning – en agenda för modernisering av Europas system för högre utbildning

Utbildningsdepartementet

2011-10-25

Dokumentbeteckning

KOM(2011) 567 slutlig

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén Stöd till tillväxt och sysselsättning – en agenda för modernisering av Europas system för högre utbildning

Sammanfattning

Som ett stöd för förverkligandet av Europa2020-strategin, dess flaggskeppsinitiativ och de nya integrerade riktlinjerna har kommissionen publicerat ett meddelande om modernisering av Europas system för högre utbildning. I sitt förslag till den fleråriga budgetramen för 2014–2020 stöder kommissionen Europa2020-strategin genom att föreslå ökad budget för investeringar i utbildning, forskning och innovation. Universitet och högskolor ses som synnerligen viktiga i arbetet med att förverkliga EU:s strategi för tillväxt. Potentialen i sektorn anses vara underutnyttjad.

Regeringen välkomnar meddelandet som lägger stort fokus på att de som går igenom högre utbildning i Europa, inklusive utbildning på forskarnivå, samt Europas forskare, ska vara gångbara på arbetsmarknaden.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionens presenterade meddelandet *Stöd till tillväxt och sysselsättning – en agenda för modernisering av Europas system för högre utbildning* den 20 september. Meddelandet har till stor del sin bakgrund i Europa2020-strategin, dess flaggskeppsinitiativ och de nya integrerade riktlinjerna.

Tidigare fattade beslut ligger till grund för eller har påverkat utformningen av meddelandet. Rådsresolutionen från den 23 november 2007 om modernisering av universiteten för Europas konkurrenskraft i en global kunskaps ekonomi lade ut riktningen för en rad initiativ med syfte att stödja och driva på moderniseringen av Europas universitet.

Rådsslutsatserna från den 14 februari 2011 om utbildningens roll i förverkligandet av Europa2020-strategin lyfte fram att universitet och högskolor bör öka kvaliteten och relevansen i utbildningsutbudet och attrahera ett bredare urval ur befolkningen samt att samarbete mellan lärosäten, forskningsinstitut och företag bör öka för att förverkliga den s.k. kunskapstriangeln.

Även inom Bolognaprocessen, med bas i Bolognadeklarationen 1999, har Europas utbildningsministrar varit pådrivande inom frågor om modernisering av Europas lärosäten.

1.2 Förslagets innehåll

Meddelandet lägger stort fokus på att de som går igenom högre utbildning i Europa, inklusive utbildning på forskarnivå, och Europas forskare ska vara gångbara på arbetsmarknaden. Högre utbildning och forskning ska svara mot arbetsmarknadens behov.

Universitet och högskolor ses som synnerligen viktiga i arbetet med att förverkliga EU:s strategi för tillväxt. Potentialen i sektorn anses vara underutnyttjad.

Samtidigt som Europa behöver en diversifierad universitetssektor måste lärosätena fokusera och bli excellenta inom det eller de område/n ett specifikt lärosäte prioriterar. Detta för att Europa ska få fler excellenta lärosäten.

Meddelandet tar upp viktiga områden för insatser från medlemsstaternas och lärosätenas sida samt vad EU:s bidrag till att stödja öppenhet, diversifiering, rörlighet och samarbete kan innehålla.

Utmaningar för medlemsstater och lärosäten

1. Öka antalet examinerade

Antalet examinerade, på alla nivåer, måste öka och högre utbildning måste attrahera bredare grupper från hela samhället. Antalet avhopp innan examen måste minska. Fler doktorander behövs liksom forskarfärdigheter för dem som redan är på arbetsmarknaden. Kommissionen föreslår bl.a. att medlemsstaterna och lärosätena bör utarbeta och förtydliga möjliga övergångar från yrkesinriktad och annan utbildning till högre utbildning, främja insatser för att nå studenter i underrepresenterade grupper i samhället, se till att potentiella studenter från låginkomstgrupper får ekonomiskt stöd, t.ex. genom riktade resurser samt att medlemsstaterna och lärosätena bör utforma och genomföra nationella strategier för att utbilda och omskola forskare i linje med unionens mål inom forskning och utveckling.

2. Bättre och mer relevant högre utbildning

Kommissionen anser att insatser för att öka kvaliteten och relevansen i utbildningen behövs så att kursplaner motsvarar både enskilda individers och arbetsmarknadens behov. Arbetsgivare och arbetsmarknadens parter bör engageras i utformningen och genomförandet av utbildningar, stödja personalutbyten och bistå lärosätena med praktisk erfarenhet. Forskarutbildningen måste bättre stämma överens med arbetsmarknadens behov, särskilt hos små och medelstora företag. Systemet ska belöna hög kvalitet inom undervisning och forskning. Kommissionen föreslår bl.a. att medlemsstaterna och lärosätena bör använda sig av kompetens- och tillväxtprognoser samt uppgifter om sysselsättning av utexaminerade i utformningen, genomförandet och utvärderingen av utbildningar. En större mångfald av sätt att studera på bör finnas och lärosäten bör ta bättre vara på informations- och kommunikationsteknikens möjligheter.

3. Stärka kvaliteten genom mobilitet och internationellt samarbete

Kommissionen slår fast att mobilitet ökar möjligheterna för de studerande att få kompletterande färdigheter och att internationellt samarbete mellan lärosäten stärker utbildningen. Det finns ett behov av att stärka Europas attraktionskraft för studenter och forskare från länder utanför EU. Kommissionen anser bl.a. att mobilitet bör utgöra en integrerad del i utbildningarna och att onödiga hinder mot rörlighet bör undanröjas, särskilt mellan grund- och avancerad nivå. Medlemsstaterna och lärosätena bör även arbeta för ett effektivt erkännande av studiemeriter från utlandet.

4. Skapa en fungerande kunskapstriangel

Kommissionen anser att det är angeläget att öka den högre utbildningens bidrag till sysselsättning och tillväxt genom att stärka kopplingarna mellan utbildning, forskning och näringsliv för att främja spetskunskap och innovation. Universitet och högskolor kan vara pådrivande för ekonomisk utveckling på de platser där de är belägna. Kommissionen föreslår bl.a. att medlemsstaterna och lärosätena bör främja utvecklingen av kreativa och innovativa färdigheter liksom färdigheter för entreprenörskap inom alla ämnesområden och alla tre nivåer inom den högre utbildningen. Partnerskap och samarbete med företag bör ses som en väsentlig verksamhet vid lärosätena och det bör finnas möjligheter att rikta regionalt stöd till samarbeten mellan högre utbildning och näringsliv.

5. Effektiv styrning och finansiering

Kommissionen anser att den sammanlagda investeringen i högre utbildning i Europa är alltför låg (1,3% av BNP i genomsnitt) och att det är viktigt att de medel som tilldelas sektorn används effektivt samt att styrningen av lärosäten och utbildningar blir flexiblere. Diversifierad finansiering anses viktigt. Studieavgifter blir allt vanligare och kommissionen anser att det finns behov av en analys av hur studieavgifter slår mot mindre bemedlade studenter. Kommissionen föreslår bl.a. att medlemsstaterna och lärosätena bör arbeta för att få en riktig bild av faktiska kostnader för utbildning och forskning och att finansieringsmekanismer kopplade till resultat bör introduceras. Dessutom bör man arbeta för att underlätta tillgången till alternativa finansieringskällor samt stödja ökad autonomi för lärosäten.

EU:s bidrag till att stödja öppenhet, diversifiering, rörlighet och samarbete

Högre utbildning är en viktig del inom Europa2020-strategin och inkluderas i olika uppföljningsmekanismer för strategin. Förslagen i budgetramen för 2014–2020 bäddar för stärkta synergier mellan unionens olika insatser, framför allt mellan utbildning, forskning, sysselsättning, entreprenörskap, migration och sammanhållningspolitiken. Kommissionen ser framtida åtgärder inom främst följande områden:

1. Stöd till reformer med evidens, resultatanalys och öppenhet

Kommissionen anser att en bred bas för analys och information är nödvändig för att hjälpa studenter i deras studieval, stödja lärosäten i arbetet med att identifiera och utveckla sina styrkor och i syfte att stödja beslutsfattare i arbetet med reformer inom den högre utbildningen. Bättre information om arbetsmarknaden och dess kompetensbehov bäddar för en säkrare ”matchning” mellan utbildning och arbetsmarknad. Kommissionen planerar därför att lansera U-multirank, ett resultatbaserat verktyg för rankning och information, i syfte att profilera högskolor. Man ser också ett behov av att förbättra datainsamlingen när det gäller mobilitet och sysselsättning samt av att etablera ett europeiskt register för eftergymnasial utbildning.

2. Främja mobilitet

EU:s mobilitetsprogram som Erasmus och Erasmus Mundus har haft positiva effekter för både enskilda individer och lärosäten. Tre miljoner studenter kommer 2013 att ha deltagit i det nuvarande Erasmusprogrammet. Kommissionen utvecklar för närvarande en resultattavla för mobilitet för att kunna göra en bedömning av utvecklingen när det gäller att avlägsna hinder för mobilitet inom EU. En revidering av yrkeskvalifikationsdirektivet pågår. Rörlighet för forskare kommer att underlättas av den europeiska ramen för forskarkarriärer. Kommissionen ser att det finns ett framtida behov av att förbättra erkännande och tillgodoräknande av studier utomlands. Kommissionen meddelar även att man kommer att föreslå ett 'Erasmus Masters Degree Mobility Scheme' i form av en lånegaranti för studenter som

studerar en hel examen på avancerad nivå i en annan medlemsstat. Dessutom ser man ett behov av att analysera potentialen i fråga om studentrörlighet och av att vidare utveckla internationell rörlighet för forskare.

2011/12:FPM16

3. Sätta högre utbildning i centrum för innovation, skapande av sysselsättning och anställningsbarhet

Kommissionen anser att Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) utgör en förebild för hur man kan inkludera högre utbildning i kunskapstriangeln. Insatserna inom Marie Curie-programmet lyfts fram som exempel på ett effektivt sätt att främja kunskapsöverföring. Kommissionen håller på att utarbeta europeiska företagardoktorsexamina och doktorandutbildningar i syfte att främja innovation i utbildningen. Vikten av praktik lyfts fram i meddelandet. Kommissionen planerar att anta ett strategiskt innovationsprogram före utgången av 2011. Planer finns även på att skapa ett europeiskt initiativ för företagsdoktorander inom ramen för Marie Curie-programmet och att föreslå ett ramverk för praktik inom Europa för studenter och nytexaminerade.

4. Stöd till internationaliseringen av högre utbildning

Kommissionen anser att systemen för högre utbildning måste vara öppna gentemot omvärlden. Samarbete inom EU är viktigt, liksom samarbete med andra länder i världen. Kommissionen anser att det, som en del av EU:s biståndspolitik, är viktigt med engagemang i frågor kring högre utbildning i utvecklingsländer. Kommissionen kommer att överväga om det är möjligt att ta fram en specifik strategi för internationaliseringen av den högre utbildningen och anser att det är viktigt att stödja lärosäten i arbetet med internationaliseringsstrategier och att stärka banden mellan EU och övriga världen. När det gäller utvecklandet av statistik i fråga om doktorander i EU som kommer från icke-EU-länder, planeras ett arbete i syfte att se hur attraktivt EU är för de som söker sig till en forskarutbildning.

5. Förstärka de långsiktiga effekterna av och komplementariteten i EU-finansieringen

Kommissionen kommer att föreslå ett enda program för allmän och yrkesinriktad utbildning och för ungdomar – *Utbildning Europa*. Programmet kommer att prioritera utgifter som främjar kvalitet och innovation i undervisning, arbetslivsrelevans och erkännande av färdigheter förvärvade genom mobilitet. Det nya programmet *Horisont 2020* kommer att inkludera all relevant EU-finansiering av forskning och innovation som för närvarande tillhandahålls via det sjunde ramprogrammet, programmet för konkurrenskraft och innovation och andra EU-initiativ inom innovation (t.ex. EIT). En strategisk användning av medlen inom EU:s

Kommissionen kommer 2012 att inrätta en högnivågrupp med ett rullande mandat för att analysera de centrala frågorna när det gäller modernisering av högre utbildning. Under 2013 kommer främjandet av kvalitet i undervisning och rapportering att prioriteras för denna grupp.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Det finns för närvarande inte några förslag som påverkar svensk rätt.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet har inte några direkta budgetära konsekvenser dock skulle den aviserade lånegarantin kunna medföra ekonomiska konsekvenser.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar meddelandet om en agenda för modernisering av Europas system för högre utbildning. Meddelandet *Stöd till tillväxt och sysselsättning – en agenda för modernisering av Europas system för högre utbildning* är en viktig del i strävan att uppnå Europa2020-strategins målsättningar.

Regeringen ställer sig positiv till ett fortsatt arbete för moderniseringen av Europas universitet och högskolor och ser gärna att det kommande arbetet bygger på och knyter an till det arbete som gjorts inom ramen för den tidigare moderniseringsagendan. Regeringen anser att det är viktigt att lyfta fram att universitets och högskolors kvalitet bör spela en roll i prioriteringar, samarbeten, tilldelning av ekonomiskt stöd etc., i strävan att uppnå excellens. Regeringen anser även att universitet och högskolor har en viktig roll i att utveckla samspelet mellan utbildning, forskning och innovation, vilket bidrar till att stärka kvaliteten i forskning och utbildning och till att nå effekter i tillväxt och sysselsättning.

Vidare är regeringen av den uppfattningen att universitets och högskolors självbestämmande är viktigt och att politisk detaljstyrning bör undvikas.

Regeringen anser att universitet och högskolor bidrar på ett viktigt sätt till bildning och tillhandahållande av generisk kompetens, men håller även med kommissionen om att det är viktigt att lärosätena tar hänsyn till arbetsmarknadens behov för sin planering av utbildningar.

Regeringen anser att verktyget U-multirank framför allt bör avse information om universitet och högskolor som kan tjäna som ett verktyg för lärosätena och användarna (t. ex. studenter och arbetsgivare), och inte främst för att upprätta rankingstabeller. Ett väl utvecklat verktyg kan vara ett stöd i lärosätenas arbete med att jämföra sig med andra lärosäten i kvalitetsförbättringssyfte och i deras arbete med att identifiera samarbetspartners nationellt eller i andra länder.

Regeringen anser att det i dagsläget inte finns tillräcklig information i fråga om kommissionens planer på en lånegaranti för studenter som studerar en hel examen på avancerad nivå i en annan medlemsstat ('Erasmus Masters Degree Mobility Scheme') och avser att återkomma med specifika ståndpunkter när kommissionen lägger fram sitt förslag. Om kommissionen presenterar ett förslag om en lånegaranti vill regeringen framhålla principen om att EU-mervärde ska vara styrande.

Mot bakgrund av Sveriges budgetrestriktiva hållning ska Sverige agera för att meddelandets ekonomiska konsekvenser begränsas både på statsbudgeten och EU-budgeten.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är för närvarande inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt, eftersom förslaget inte utgör bindande lagstiftning.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionens bedömning är att förslagen är förenliga med subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Stöd till tillväxt och sysselsättning – en agenda för modernisering av Europas system för högre utbildning är föremål för rådsslutsatser i Rådet för utbildning, ungdom och kultur. Rådsslutsatser förväntas antas vid mötet den 28 november.

En del av initiativen i meddelandet kommer att återkomma som mer konkreta förslag från kommissionen och tillfälle ges då för alla medlemsstater att ge synpunkter.

4.2 Fackuttryck/termer